

FACTSHEET

Discriminatie en Sport

FACTSHEET DISCRIMINATIE EN SPORT

1. Wat is discriminatie binnen de sport?

Discriminatie in de sport heeft vele gezichten. Denk aan discriminerende scheldpartijen op het sportveld, aan antisemitische en racistische spreekkoren vanaf de voetbaltribune of aan iemand die een lidmaatschap geweigerd wordt vanwege zijn afkomst. Lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuele of transgender personen lopen op het sportveld of in bijvoorbeeld de sportschool nog regelmatig tegen een gebrek aan acceptatie aan. Behalve dat discriminatie en sport op die manier met elkaar verbonden zijn, is er ook een andere kant: sport wordt ook gezien als een middel tegen sociale misstanden zoals discriminatie en uitsluiting.

2. Hoe vaak komt discriminatie binnen de sport voor?

2.1 Onderzoek naar ervaringen van discriminatie

Het onderzoek 'Ervaren discriminatie in Nederland II' van het Sociaal en Cultureel Planbureau dat in 2018 werd uitgevoerd, geeft inzicht in hoe vaak discriminatie in de sport wordt ervaren (*Andriessen et al, 2020*). Van alle Nederlanders die in het jaar voorafgaand aan het onderzoek gesport hebben in de vrije tijd, geeft 1% aan dat zij discriminatie hebben ervaren. Zij zijn tijdens het sporten uitgescholden of nageroepen. Andere mogelijke vormen van discriminatie in de sport, zoals uitsluiting van deelname, komen in dit onderzoek niet aan bod. Mannen, mensen met een beperking en Nederlanders met een Turkse, Marokkaanse, Surinaamse of Antilliaanse migratieachtergrond ervaren meer discriminatie bij het sporten dan hun referentiegroepen. Zowel bij mensen met een beperking als mensen met een migratieachtergrond speelt de zichtbaarheid van het kenmerk geen rol. Enigszins opvallend is nog dat homoseksuele mannen, lesbische vrouwen en biseksuele personen niet beduidend vaker discriminatie in de sport ervaren dan heteroseksuele sporters.

In het kader van het actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat' (VSK) dat eind 2018 is afgelopen, wordt gerapporteerd over ervaringen met discriminatie bij sporters en bij vrijwilligers in de amateursport. Voor de meting van 2017 wordt gerapporteerd over vormen van wangedrag waarmee sporters van 15 jaar en ouder in de afgelopen 12 maanden zijn geconfronteerd (*Romijn & Van Kalmthout, 2017*). Daaruit komt naar voren dat in 2016 9% van de sporters is geconfronteerd met discriminatie (op grond van sekse, handicap, cultuur of religie, huidskleur, homoseksualiteit, cultuur). Voor de meting van 2018 wordt gerapporteerd over de ervaringen van het bestuurlijk kader, sporttechnisch kader, arbitrerend kader met vormen van wangedrag, waaronder discriminatie (*Romijn & Van Kalmthout, 2018*). Daaruit kwam naar voren dat 12% van het arbitrerend kader in de sportwereld te maken heeft gehad met discriminatie vanwege huidskleur, 14% met discriminatie vanwege cultuur of religie, 5% procent met discriminatie vanwege homoseksualiteit en 15% met vrouwonvriendelijk gedrag. Van het sporttechnisch kader heeft 6% te maken gehad met discriminatie vanwege huidskleur, 8% met discriminatie vanwege cultuur of religie, 4% met discriminatie vanwege homoseksualiteit en 15% met vrouwonvriendelijk gedrag. Van het bestuurlijk kader heeft 6% te maken gehad met discriminatie vanwege huidskleur, 7% met discriminatie vanwege cultuur of religie, 2% met discriminatie vanwege homoseksualiteit en 10% met vrouwonvriendelijk gedrag.

Onderzoek uit 2021 geeft aan dat de helft van de sportende Nederlanders met migratieachtergrond in de twee jaar voorafgaand aan het onderzoek wel eens positieve opmerkingen kreeg over herkomst, huidskleur en/of geloofsovertuiging (49%) (*Elling & Cremer, 2021*). Tegelijkertijd hadden bijna vier op de tien (ook) wel eens te maken met negatieve uitingen (37%); onder verenigingsleden met een migratieachtergrond is dit bijna de helft (47%).

In de zevende monitor van het sportakkoord 'Sport verenigt Nederland' worden de resultaten gepresenteerd van een in 2021 gehouden aangepaste meting in het Nationaal Sportonderzoek (n=1.000) (*Reitsma et al, 2022*). Deze meting laat zien dat 2% van de bevolking (vijftien jaar en ouder) in de afgelopen twaalf maanden zelf discriminerende uitingen en/of ongelijke behandeling in de sport heeft meegemaakt. 3% had discriminatie (ook) als getuige ervaren. Van de persoonlijk ervaren discriminatie (n=27) werd herkomst, huidskleur en/of geloofsovertuiging het meest als discriminatiegrond benoemd (n=11), gevolgd door seksuele voorkeur, beperking, geslacht en leeftijd.

In 2023 publiceert het Mulier Instituut een onderzoek naar de ervaringen van voetbalscheidsrechters met discriminatie (*Cremers & Visser, 2023*). Meer dan de helft van hen signaleert wel eens discriminerende uitingen. Slechts 4% heeft hiervan wel eens melding gedaan. Discriminatie melden zien scheidsrechters als een uiterste maatregel. Scheidsrechters horen het vaakst discriminerende opmerkingen of scheldpartijen over seksuele voorkeur (49%). Daarna volgen racistische (39%) en seksistische discriminatie (24%).

2.2 Klachten en meldingen over discriminatie

Discriminatie-ervaringen kunnen worden gemeld bij een antidiscriminatievoorziening (ADV), maar uit onderzoek weten we dat gemiddeld slechts 1 op de 8 discriminatie-ervaringen ergens wordt gemeld (*Andriessen, Fernee & Wittebrood, 2014*). In 2022 heeft iets meer dan 5% van de meldingen bij de ADV's betrekking op discriminatie op het terrein van sport en recreatie (*Walz & Fiere, 2023*). Dat zijn 259 meldingen. Deze meldingen gaan onder meer over scheldpartijen op het sportveld, maar ook over de toegankelijkheid van sportverenigingen voor bepaalde groepen.

Meldingen over onwenselijk gedrag op of rondom sportvelden kunnen ook terecht komen bij de bestuurders van sportverenigingen. Ongeveer de helft van de bestuurders gaf in 2013 aan klachten te hebben ontvangen over onwenselijk gedrag (*Tiessen-Raaphorst, 2015*). 6% van de verenigingen ontvangt jaarlijks klachten over discriminatie vanwege geslacht, huidskleur, cultuur of homoseksualiteit. Bij voetbalverenigingen ligt dit percentage veel hoger (17%).

3. Bescherming tegen discriminatie

Nederland heeft een omvangrijk stelsel van wetten dat mensen beschermt tegen discriminatie. Wat betreft sport is die wetgeving vooral van belang bij sport als vorm van dienstverlening. Een sportvereniging of sportschool wordt gezien als aanbieder van een dienst. Zo'n aanbieder heeft de verplichting om zorg te dragen voor een discriminatievrije omgeving. Daarnaast heeft de gelijkebehandelingswetgeving betrekking op ongelijke behandeling. Het is sportclubs niet toegestaan om mensen te weigeren op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, nationaliteit, hetero- of homoseksuele gerichtheid of burgerlijke staat. Het College voor de Rechten van de Mens ziet toe op naleving van de

gelijkebehandelingswetgeving. Mensen die zich gediscrimineerd voelen kunnen bij het College op grond van deze wetgeving hun gelijk halen.

In het strafrecht zijn twee artikelen van belang: de artikelen 137c en 137d. Artikel 137c stelt belediging van een groep mensen strafbaar, waarbij het kan gaan om hun ras, godsdienst of levensovertuiging, hetero- of homoseksuele gerichtheid of lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap. Artikel 137d stelt het aanzetten tot discriminatie of haat tegen mensen strafbaar en het gewelddadig optreden (tegen mensen of goederen) vanwege de bij 137c genoemde gronden. Discriminatoire beledigende uitingen van voetbalfans (zoals discriminerende spreekkoren) kunnen hiermee worden aangepakt.

4. LHBTIQA+-acceptatie in de sport

Het gebrek aan acceptatie van LHBTIQA+ personen in de sport wordt regelmatig aangekaart als probleem. In 2008 is het samenwerkingsverband de Alliantie Gelijksporten gestart. NOC*NSF, GUTS, Movisie, John Blankenstein Foundation, NSA en COC Nederland werken hierin samen om de sociale acceptatie van LHBTIQA+ personen in de sport op de beleidsagenda van bonden en verenigingen te brengen. In 2018 is de vierde editie van de Alliantie Gelijksporten gelanceerd.

Om het probleem in kaart te brengen legde het Mulier Instituut in de jaren 2008, 2010, 2013, 2017 en 2020 diverse stellingen voor aan de Nederlandse bevolking (*Cremers & Elling, 2020a*). Uit de antwoorden komt naar voren dat in het jaar 2020 84% van de Nederlandse bevolking er geen probleem mee heeft wanneer een medesporter aangeeft homoseksueel te zijn. Dat is een stijging ten opzichte van 2008.

In 2020 publiceert het Mulier Instituut een onderzoek naar de ervaringen van homo- of biseksuele mannen en vrouwen in de sport (*Elling, Cremers & Hoeijmakers, 2020*). De resultaten laten zien dat de ervaringen van de meeste homo- en biseksuele mannen en vrouwen in de sport positief zijn: zij voelen zich veilig in hun sport en hebben geen negatieve ervaringen vanwege hun seksuele voorkeur. Maar een substantieel deel van de verenigingssporters rapporteert ook ervaringen met homonegativiteit, ook al hebben ze inmiddels zelf veelal een relatief veilige sportomgeving gevonden of gecreëerd. Vooral mannelijke homo- en biseksuele sporters mijden onveilige sportomgevingen (machosporten) of houden hun seksuele voorkeur daar bewust verborgen.

In 2021 publiceert het Mulier Instituut een onderzoek naar de ervaringen van transgender personen binnen de sport (*Cremers & Elling, 2021a*). Veel transgender personen blijken zichzelf te kunnen zijn in de sport en een relatief veilige sportomgeving te hebben gevonden. Vier op de vijf transgender personen voelen zich geaccepteerd binnen de sportvereniging/-organisatie waarin men actief is. Toch heeft meer dan de helft van de ondervraagde transgender personen in de sport wel eens te maken gehad met negatieve gedragingen die samenhangen met hun transgender achtergrond.

De 'Rapportage Sport 2014' van het Sociaal en Cultureel Planbureau geeft aan dat homo- en biseksuele mannen minder sporten dan heteroseksuele mannen, voornamelijk als het gaat om sporten in verenigingsverband (*Tiessen-Raaphorst, 2015*). Bij vrouwen zijn de verschillen minimaal. Zeven op de tien homo- of biseksuele mannen heeft interesse in teamsport, maar slechts twee op de tien beoefenen daadwerkelijk een teamsport. Zij ervaren drempels die te maken hebben met

hun seksuele gerichtheid. Homo- en biseksuele mannen die wel sporten (in teamverband) lijken deze drempels echter in veel mindere mate in de praktijk te ervaren. Dit wijst erop dat homo- en biseksuele mannen drempels ervaren die er vaak niet zijn als zij daadwerkelijk zouden gaan sporten.

5. Wat doen overheid en sportorganisaties tegen discriminatie?

Op 29 juni 2018 hebben het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), NOC*NSF en de Vereniging Sport en Gemeenten het Nationaal Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland' ondertekend (*Min. Van VWS, 2018*). De looptijd is van september 2018 tot en met het einde van 2022. Het sportakkoord kent zes inhoudelijke ambities waaronder de ambitie dat iedere Nederlander een leven lang plezier kan beleven aan sporten en bewegen. Belemmeringen vanwege leeftijd, fysieke of mentale gezondheid, etnische achtergrond, seksuele oriëntatie of sociale positie worden weggenomen. Uitsluiting en discriminatie wordt tegengegaan.

Sportverenigingen staan voor een respectvolle omgang tussen leden onderling. Veel verenigingen hanteren hiervoor gedragsregels of huisregels. Ongeveer vier op de vijf verenigingen heeft omgangs-, gedrags- of clubregels. Sinds 2014 is dit percentage met ongeveer tien procentpunten gestegen (*Romijn & Van Kalmthout, 2018*). De gedragsregels richten zich voornamelijk op de leden en minder op ouders en toeschouwers. Slechts 58% van de verenigingen zou daadwerkelijk aandacht besteden aan het gedrag van leden door hen hierop aan te spreken. Van de verenigingen correspondeert 35% over gedragsregels met hun leden (*Romijn & Van Kalmthout, 2017*).

Uit een peiling onder verenigingsbestuurders verricht door het Mulier Instituut in 2018 en 2019 blijkt dat sportverenigingen steeds vaker beleid hebben dat is gericht op het tegengaan van discriminatie (*Cremers & Elling, 2021b*). Het aantal sportverenigingen met antidiscriminatiebeleid is verdubbeld ten opzichte van 2010. 30% van de verenigingen heeft nu beleid tegen discriminatie. 22% heeft specifiek beleid tegen uitsluiting op basis van seksuele voorkeur en/of genderidentiteit (van LHBTIQA+ personen). Voetbalclubs (58%) hebben vaker antidiscriminatiebeleid dan overige verenigingen (28%).

6. Aanpak racisme in het voetbal

Op 17 november 2019 wordt de voetbalwedstrijd FC Den Bosch tegen Excelsior in de eerste divisie van het betaald voetbal tijdelijk gestaakt door de scheidsrechter vanwege racistische spreekwoorden en uitlatingen uit het publiek die waren gericht tegen Excelsior-speler Ahmad Mendes Moreira. Dit voorval is aanleiding voor het plan 'Ons voetbal is van iedereen: Samen zetten we discriminatie buitenspel' waarin de KNVB en de landelijke overheid samenwerken om een pakket van ruim twintig maatregelen en interventies tegen racisme en andere vormen van discriminatie te implementeren (*KNVB, 2020*). Het plan loopt van begin 2020 tot eind 2022. In totaal wordt in die periode ruim 14 miljoen euro geïnvesteerd in dit plan. Het plan bevat drie soorten maatregelen: maatregelen gericht op voorkomen, op signaleren en op sanctioneren. Uit de eindaflevering van de monitor van het plan komt naar voren dat de KNVB en partners in de periode 2000-2022 veel gedaan hebben om discriminatie in het voetbal tegen te gaan (*Elling, Cremers & Anselma, 2023*). Toch zijn de uitdagingen nog onverminderd groot. Inzet op antidiscriminatie in het voetbal op de langere termijn is nodig. Het vervolg op dit plan is 'Ons voetbal is van iedereen: Plan van aanpak 2023-2025' of OVIVI 2 (*KNVB, 2023*).

vóór gelijke behandeling
tegen discriminatie

augustus 2024

In het werkplan van de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding (NCAB, 2022) wordt gepleit voor een stringentere aanpak van antisemitische spreekkoren in de voetbalstadions. Bredere inzet van nieuwe technieken, zoals gezichtsherkenning, een betere registratie van incidenten, het direct stilleggen van wedstrijden en het ondersteunen van de clubs bij de orde in de stadions, zijn voorgestelde maatregelen.

8. Wat kun je doen als je wordt gediscrimineerd?

Uitgescholden op het voetbalveld vanwege je huidskleur? Of gepest in de kleedkamer omdat je homoseksueel bent? Geweigerd bij een sportschool vanwege het dragen van een hoofddoek? De kans is groot dat het om verboden onderscheid gaat. Kom in actie!

Meld het bij RADAR. We kijken samen wat we kunnen doen om je situatie te verbeteren. Bijvoorbeeld een gesprek met je werkgever. Of aangifte doen bij de politie. Of een klacht indienen bij het College voor de Rechten van de Mens. Ook als je geen stappen wilt ondernemen is het belangrijk om je ervaring te melden. Dankzij je melding kunnen wij ongelijke behandeling in kaart brengen, voorkomen en bestrijden.

Zie voor meer informatie:

- Het [Mulier Instituut](#), het onderzoeksinstituut op het gebied van sport, heeft op zijn website aandacht voor het thema diversiteit en inclusie.
- De [Kennisbank Sport en Bewegen](#) bevat ruim 21.000 publicaties over sport en bewegen, maar bijvoorbeeld ook over leefstijl en gezondheid.
- De KNVB heeft in het kader van het actieplan 'Ons voetbal is van iedereen: Samen zetten we discriminatie buitenspel' een speciale [website](#) opgezet.
- De KNVB heeft speciale [app DiscriminatieMelder](#) waarmee mensen incidenten kunnen melden die te maken hebben met racisme en discriminatie in het voetbal en daarbuiten.

EEN KLACHT OVER DISCRIMINATIE MELDEN OF ADVIES VRAGEN?

Discriminatie.nl, het discriminatiemeldpunt van RADAR, is op verschillende manieren te bereiken:

Telefonisch: Via het landelijke telefoonnummer 0800 0880

Website: Via de website www.discriminatie.nl

App: Download de gratis app 'Discriminatiemelder'. Verkrijgbaar in Play Store en iOS

Zie de website: www.discriminatie.nl voor de antidiscriminatievoorziening van uw gemeente.

Bronvermelding

Andriessen, I., Hoegen Dijkhof, J., Torre, A. van der, A., Berg, E. van der, E., Pulles, I., Iedema, J., & Voogd Hamelink, M. de (2020). *Ervaren discriminatie in Nederland II*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. [Volledig document](#).

Andriessen, I., Fernee, H., & Wittebrood, K. (2014). *Ervaren discriminatie in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. [Volledig document](#).

Cremers, R. & Elling, A. (2020). *LHBTI in de breedtesport. Samenhang acceptatie en het wel of niet kennen LHBTI-persoon*. Factsheet 2020/47. Utrecht: Mulier Instituut. [Volledig document](#).

Cremers, R. & Elling, A. (2021a). *Sportdeelname en ervaringen van transgender personen*. Utrecht: Mulier Instituut. [Volledig document](#).

Cremers, R. & Elling, A. (2021b). *Homoacceptatie op de sportvereniging*. Utrecht: Mulier Instituut. [Volledig document](#).

Cremers, R. & Visser, T. (2023). *Discriminatie in voetbal*. Utrecht: Mulier Instituut. [Volledig document](#).

Elling, A., Cremers, R. & Hoeijmakers, R. (2020). *'Grappig bedoelde opmerkingen die benadrukken dat ik als homo toch minder ben.'* *Sportgedrag en ervaren homo-acceptatie door homo- en biseksuele mannen en vrouwen*. Utrecht: Mulier Instituut. [Volledig document](#).

Elling, A. & Cremers, R. (2021). *Sportgedrag en ervaren racisme etnische minderheden*. Utrecht: Mulier Instituut. [Volledig document](#).

Elling, A., Cremers, R. & Anselma, M. (2023). *Monitor 'Ons voetbal is van iedereen' - Aanvalsplan tegen racisme en discriminatie in het voetbal. Opbrengstenrapportage*. Utrecht: Mulier Instituut. [Volledig document](#).

KNVB (2020). *Ons voetbal is van iedereen: Samen zetten we discriminatie buitenspel*. Zeist: KNVB. [Volledig document](#).

KNVB (2023). *Ons voetbal is van iedereen: Plan van aanpak 2023-2025*. Zeist: KNVB. [Volledig document](#).

Min. van VWS (2018). *Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. [Volledig document](#).

NCAB (2022). *Werkplan Antisemitismebestrijding 2022-2025*. Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding (NCAB) - Ministerie van Justitie en vrijheid. [Volledig document](#).

Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaasteniet, R., & Poel, H. van der (2022). *Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juni 2022*. Utrecht: Mulier Instituut [Volledig document](#).

Romijn, D. & Kalmthout, J. van (2017). *VSK Monitor 2017. Voortgangsrapportage Actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat'*. Utrecht: Mulier Instituut. [Volledig document](#).

vóór gelijke behandeling
tegen discriminatie

augustus 2024

Romijn, D., & Kalmthout, J. van (2018). *VSK-monitor 2018. Voortgangsrapportage Actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat'*. Utrecht: Mulier Instituut. [Volledig document](#).

Tiessen-Raaphorst, A. (red) (2015). *Rapportage Sport 2014*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. [Volledig document](#).

Walz, G.& Fiere, B. (2023). *Discriminatiecijfers in 2022: Een rapport over registraties van meldingen van discriminatie in Nederland*. Rotterdam / Den Haag: Art.1 / Nationale Politie. [Volledig document](#).

RADAR

augustus 2024 (eerdere versies: augustus 2023, februari 2021, december 2018, november 2017; november 2016; november 2015)